

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 17 (436)

Fredagen den 24 april 1896.

9:de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5.— Iduns Modet., fjortondagsuppl. > 5:— Iduns Modet., månadsuppl. > 3:— Barngarderoben..... > 3:—	Byrå: Klara södra kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2-3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösnr endast för kompletteringar.)	Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp-rad
--	--	---	---	---

Pauline Ahlberg.

År 1879 utkom här en bok, som väckte stor uppmärksamhet i litterärt bildade kretsar. Bokens titel var: *Victor Hugo och det nya Frankrike*, en studie af P. A., och man fick snart veta, att författarnamnet var Pauline Ahlberg, ett dittills inom litteraturen okänt namn, som tillhörde ett ungt fruntimmer, ännu då ej trettio år, men som af dem, hvilka kände henne, förklarades äga en högst ovanlig begåfning. Under nyss nämnda år utkommo två delar af detta arbete, och år 1880 följde den tredje och sista delen. Därmed var Pauline Ahlbergs anseende inom den litterära världen fullt betryggadt, och man ägde grundad anledning att hysa stora förhoppningar om hennes framtida betydelse på författarebanan.

Henriette Elisabeth Pauline Christine Ahlberg föddes i Stockholm den 4 december 1851. Hon var yngst af sex syskon, barn till förste stadsläkaren härstädes, kungl. lifmedikus, d:r Johan Daniel Ahlberg († 1856) samt dennes maka Louise Henriette Moll († 1867) af en framstående gammal stockholmsk köpmansläkt med holländskt ursprung. Pauline uppväxte således i ett bildadt hem och väckte redan tidigt uppmärksamhet för ovanlig intellektuell begåfning, som ytterligare utvecklades i en af hufvudstadens förnämsta flickskolor, fru Fredrique Hammarstedts pensionsanstalt vid Brunkebergs torg. Där gjorde hon sig synnerligen bemärkt för sin snabba uppfattningsförmåga och utmärkt goda minne. I de svenska uppsatser hon skref i skolan röjde

hon en sällsynt reflektionsförmåga, och hon betraktades i allmänhet som en mindre vanlig lärjunge.

Så som hon börjat i hemmet och skolan, fortsatte hon ute i lifvet. Redan tämligen tidigt företog hon utländska resor, ledsagad af en trogen vårdarinna, en gammal bepröfvad medhjälperka inom familjen. Pauline Ahlbergs starka vetgirighet dref henne att på ort och ställe

studera främmande folks förhållanden och isynnerhet deras litterära verksamhet, och hennes ovanliga förmåga af snabb och riktig uppfattning förde henne långt i dessa studier.

Under sin första tid i utlandet kände hon sig mest dragen till Tyskland och visade nästan motvilja mot hvad Frankrike kunde ha att erbjuda. Detta ändrades dock betydligt, och under långt vistande i Frankrike lärde hon sig att tillbörligt uppskatta dess folk och litteratur. Stilla och blygsam, utan att vara skygg, kom hon i tillfälle att göra personliga bekantskaper af stort värde och knöt flere litterära förbindelser, som voro af icke ringa nytta för hennes arbeten. Det var dock i främsta rummet hennes egen skarpa intelligens och hennes outtröttliga verksamhet, som satte henne i stånd att utföra de forskningar, hvilka hennes angenäma framställningssätt sedan gjorde tillgängliga för andra. Hennes flit och arbetsförmåga voro lika stora som hennes rika förståndsgåfvor.

Ett af bevisen därpå är den ofvan nämnda boken om Victor Hugo och det nya Frankrike. Förf. har själf förklarad, att

Uppfostran är icke det, som öfverhopar en kvinna med talanger, utan det som bidrager till att bilda en fast och regelbunden karaktär.

Hannah More.

hon under en längre vistelse i Paris hade tillfälle att kasta en blick in i den franska hufvudstadens artistiska, litterära och politiska värld. Hon var allt för blygsam, då hon talade om en »blick» endast. I själfva verket nöjde hon sig ingalunda med en ytlig blick, utan hon lodade långt ned på djupet, ur hvars gömslen hon upphämtade rika skatter.

Som ett dyrbart minne räknade hon att ha sett och hört Victor Hugo så väl i hans hem som i offentligheten, och hon förklarade, att det intresse, som den store skalden och rättskämpen ingaf, var oskiljaktigt förknippadt med den moderna tidens och särskildt det republikanska Frankrikes äldste idéer. I öfverensstämmelse med denna uppfattning skref hon boken om Victor Hugo och det nya Frankrike, i hvars förord hon alltför blygsamt talar om sin »litterära oerfarenhet», i trots af hvilken hon dock behandlat ett »öfverväldigande ämne, hvilket erbjuder så mycket större svårigheter, som ingen skriftställare, vare sig inom eller utom Frankrike, skildrat Victor Hugos lifsgärning i dess helhet.»

Denna uppgift löste hon på ett synnerligen lyckadt sätt. Efter att ha kastat en blick på den franska litteraturen från Ludvig den fjortondes tid och därunder ådagalagt en själfständig uppfattning af den förvånande trohet mot häfdvunna lagar och sedvänjor, som de för radikalismen af sina idéer och våldsamheten af sina politiska omstörtningar välbekanta fransmännen bevisat inom skaldekonsten, skildrar hon med tillförlitlighet i uppgifter, klart omdöme och ett fängslande framställningssätt, huru Victor Hugo, uppfostrad i de reaktionära åskådningarnas sköte, måste, i likhet med århundradet, under mycken strid lösslita sig från gamla fördomar för att steg för steg närma sig de liberala sträfvanterna och insupa allt mer af deras stärkande morgonluft.

På den vägen följer Pauline Ahlbergs bok Victor Hugo från station till station och visar, huru han först omfattade sträfvanterna efter frihet i konsten, huru civilisationen sedan i sin helhet vardt hans högsta syfte, samt huru slutligen detta begrepp för honom vidgades till hela sitt omfång, så att det icke mera, såsom hon uttryckte sig, »representerar endast sedeförmildringens sak, utan rättsprincipernas införande i statslifvet och förnuftets seger öfver obskurantismen.»

Pauline Ahlberg var en stor beundrarinna af Victor Hugo, men hon var ingen svärmeriska och lät icke sin beundran förleda henne till någon öfverilad hänförelse. Med lugn och klarsynthet tränger hon in i det Hugo'ska skaldskapets väsen, och de iakttagelser hon därunder gjort meddelar hon sedan i en lika lugn och klar framställning, hvilken på ett träffande sätt visar oss ej blott författaren, utan äfven människan i dennas olika lifsskeden. Liksom den person hon skildrar var ej blott en stor konstnär, utan äfven en stor människovän, är hennes skildring både ett verkligt konstverk och ett uttryck för en ädel personlighet. Idén om det mänskliga framåtskridandet uppfyller hela hennes framställning, och med sin bok har hon uppnått det mål hon satt sig före, att icke upphöja en person, utan den sak, som denne person tjänat, och hvilken, såsom hon själf erinrar, sedan 1789 varit det ädlare

Frankrikes: frihetens, rättens, civilisationens sak.

* * *

Ej långt efter det sista delen af nu omnämnda bok utkommit, såg ett annat arbete af Pauline Ahlberg dagen, ett nytt bidrag till Frankrikes litteraturhistoria och till kannedomen om en af dess förnämsta skaldar, *Alfred de Vigny*. Det är otvifvelaktigt också ett förtjänstfullt arbete, men icke af samma betydelse som det föregående, liksom de Vigny ej heller var af samma betydelse som Hugo. Af större intresse däremot var den skildring hon i en tidskriftsartikel gjorde af Ibsen. Hon skref nämligen ej blott böcker, utan äfven uppsatser i tidskrifter. I Paris hade hon gjort personlig bekantskap med fru Juliette Adam, den spirituella utgifvarinnan af *La nouvelle Revue*, och denna, som aldrig underlåter att för sin tidskrift vinna utmärkta pennor, förmådde äfven den unga svenskan att lämna bidrag.

Så skref Pauline Ahlberg i juli-häftet 1882 af nämnda revy *Un poète du Nord* och var åtminstone en af de första, om ock kanske ej den allra första, som gjorde fransmännen bekanta med *Henrik Ibsen*. Hennes fullständiga skildring af den store norske författarens verk och personlighet intill början af 1880-talet är af stort intresse och visar, med hvilken grundlighet hon trängde till djupet af allt, med hvilket hon sysselsatte sig. Det är en lefvande bild af skalden och hans gärningar intill nyss nämnda tid, och om vi sedan fått en kanske något förändrad uppfattning af hans verksamhet, torde man böra söka orsaken därtill hos honom själf och icke hos den, som för halft annat årtionde sedan skildrade honom, sådan han då var.

År 1883 i december finna vi en ny, ganska omfattande uppsats af Pauline Ahlberg i *La nouvelle Revue*, i hvilken hon skildrar *L'art scandinave et finlandais*. Hon befann sig då i Rom, där hon uppehöll sig under större delen af nyss nämnda år och ägnade sin ständigt vakna uppmärksamhet äfven åt de bildande konsterna, hvilkas verk hon grundligt studerat ej blott i Italien, utan öfverallt där hon sökt näring för sitt outtröttliga kunskapsbegär. Den i fråga varande uppsatsen om den skandinaviska och finska konsten skildrar förnämligast utställningen i Köpenhamn 1882. Författarinnan lämnar däruti först en vägläddande framställning af konstförhållandena i Norden och redogör därefter klart och tillfredsställande för de arbeten, som på Köpenhamnsutställningen representerade de respektive landens särskilda konstutveckling. Ännu i denna stund, tretton år sedan uppsatsen skrefs, måste hvarje konstvän med stort intresse läsa denna så enkla och klara framställning, hvilken på ett så fängslande sätt redogör för författarinnans uppfattning af vår konst.

Pauline Ahlbergs stil var så väl i svensk som fransk dräkt alltigenom af stort behag, men dess förnämsta egenskaper voro enkelhet och klarhet samt träffsäkerhet i framställningen, på samma gång som man däruti fann den personliga anspråkslöshet, som pryder hvar och en, man eller kvinna, men hvilken ej alltid skönjes hos utmärkta författare.

Sådan hon var i sitt författarskap, var hon

äfven i sitt personliga lif, och det förra var ett sant uttryck för det senare. Hvar man än kom i hennes grannskap, i fosterlandet eller på främmande jord, var hon städse densamma. Oaktadt hennes hälsa var mycket otillfredsställande, fann man henne dock alltid glad och vänlig, och de landsmän, med hvilka hon umgicks i utlandet, skola otvifvelaktigt aldrig glömma de behagliga stunder de tillbragte i den verkliga lärda, men alltid anspråkslösa Pauline Ahlbergs sällskap.

Under förra hälften af 1883 i Rom var hennes hälsa kanske mer än förr vacklande, men hon tycktes åter tillfriskna samt for på hösten nämnda år till Stockholm för att här ingå äktenskap med vår framstående konstnär Julius Kronberg, hvars bekantskap hon hade gjort i Italien. Omedelbart efter vigseln vände de nygifta åter till Rom och inrättade sig på ett angenämt sätt i sitt konstnärshem vid via Margutta, vid foten af Monte Pincio.

Länge dröjde det dock icke, förrän den unga makans sjuklighet återvände och tilltog i oroande grad. Hon fördes till Stockholm igen tidigt på våren 1884, men sjukdomen hade gjort så förfärande framsteg, att någon räddning ej mer stod att finna. Hennes så ovanligt klara förstånd omtöcknades för alltid, och den kraftfulla intelligensen sjönk i sinnesförvirringens ohyggliga natt. Allt som kunde göras för att finna bot gjordes, men allt förgäfves.

Under så sorgliga omständigheter kunde äktenskapet naturligtvis icke fortsättas, utan upplöstes, sedan läkarne förklarade, att hon vore ohjälpligt hemfallen åt den hemska sjukdomen. Sina sista år tillbragte hon på en enskild vårdanstalt i Malmö, där hon åtnjöt den ömmaste skötsel, utan att hon själf gaf något tecken till att hon visste hvad som föregick omkring henne, och hennes anhörigas upprepade besök mottog hon med slö likgiltighet. Den 15 i denna månad slöts ändtligen detta en gång så lofvande lif.

Sällan har väl en rik ande dukat under på ett så olyckligt sätt. Hennes sinnesfrånvaro yttrade sig aldrig i några häftiga utbrott, men det var som hade hjärnans verksamhet helt och hållet upphört. Äfven i detta sorgliga tillstånd var hon således samma stillsamma och blyga väsen som alltid förut. Sällan har man också i hennes verksamhets tid träffat någon mera renhjärtad, ödmjuk och anspråkslös samt, i ordets bästa mening, snäll och god kvinna än den ej blott talangfulla och kunskapsrika, utan med verklig lärdom utrustade Pauline Ahlberg. Såsom sådan skall hon ock alltid hägkommas ej blott af anhöriga och vänner, utan af alla som sätta värde på stora och ädla egenskaper, men först och främst på hjärtats renhet.

Glaës Lundin.

»En viktig hemlighet.»

Plansen för april åtföljer — i stället för det sedvanliga romanarket — dagens nummer och utgöres af en autotypisk reproduction från Silfversparres nya grafiska aktiebolag efter den tyske målaren *M. Wunschs* humoristiskt intagande genre ur barnens värld: »En viktig hemlighet».

Den bundna system.

Ung hon står, din bundna syster,
 arla morgon, särta kväll,
 i butik, som, kvaf och dyster,
 sluter henne i sin cell.
 Hemma är det fattigt vordet:
 modern sjuklig, fadern död,
 och att skaffa mat på bordet
 dotterplikten henne bjöd.

Trött hon står, din bundna syster,
 arla morgon, särta kväll,
 i fabrik, som, kvaf och dyster,
 sluter henne i sin cell.
 Båda dock med lifsmod tagit
 plats bak disk och snabb maskin,
 båda vax till kupan dragit —
 trogna, trägna arbetsbin.

Men för hvarje dag, som skriker,
 domna lust och tillförsikt:
 någonting i bröstet svider,
 mödans plikt blir smärtans plikt.
 Hvarför?... Det kan knappt du fatta,
 fria syster, käck och röd...
 Böra icke högt de skatta
 att ha plats och dagligt bröd?

Jo, hvar bunden syster gläder
 nog den arbetslön, hon får.
 Men är allt blott mat och kläder,
 hvaraf hennes lif består?
 Nej, var viss, hon trår och tänker
 hän mot lyckan, liksom du;
 men när ödet gunst dig skänker,
 går hon förbisedd ännu.

Genom burens täta galler,
 under dagsarbetets gny,
 knappt en glimt af solen faller,
 som kan purpra hennes hy.
 Allt är samma kärftva möda,
 sommar, vinter, vår och höst,
 men det kan ändå ej döda
 rörelsen i hennes bröst.

Kan ej dämpa glöd, som glimmar,
 när hon ropar: »gif mig fri,
 eller lätta mödans timmar
 med en smula poesi!»
 Kvinnotankar, blyga, ömma,
 följa hjulets snabba rem —
 kanske får hon endast drömma
 att bli moder i ett hem. —

Fria syster, i din lycka
 till din bundna syster stig
 att en kyss på pannan trycka,
 därför att hon tjänar dig!
 Skynda dig att henne vinna
 med ditt varma hjärtelag,
 ty, som du, hon är en kvinna,
 lika stark och lika svag.

Ernst Högman.

En vändpunkt.

Skiss af Mathilda Roos.

Professor X., en gammal kär umgänges-
 vän i vår familj, berättade mig en gång
 följande:

Om ni kvinnor blott visste, hvilken makt
 såväl till ondt som godt ni ha öfver
 det kön, som man sedan hedenhös plägar
 kalla det starka. Tyvärr, i det förstnämnda
 fallet ha ni nog reda därpå och be-
 gagna er däraf, medvetet eller omedvetet,
 men i det senare, männe kvinnorna ge ut
 ens en bråkdel af alla de äkta guldmynt,
 hvilka de, enligt skaparens vilja och be-
 slut, ha i sin ägo? Jag tror det knap-
 past; vore kvinnan mera medveten om,
 icke blott sin förmåga att tjusa och dära
 mannen, utan äfven om sin makt att leda
 honom till det goda och rätta, då skulle
 det visserligen se annorlunda ut i världen.
 Kvinnan är ett bräckligt käril, heter det;
 jag säger tvärtom, *mannen* är det både hvad
 karaktär och motståndskraft heter, och
 komme honom icke i frestelsens stund den
 rena, ädla kvinnan till hjälp, så stode han
 sig i allmänhet ganska slätt, det är min
 oförgripliga mening. Men kvinnorna ha i
 genomsnitt ännu icke vaknat upp till känsla
 af det stora ansvar denna makt ålägger
 dem...

För många, många år sedan — det här
 börjar nästan som en saga, och verkligen,
 då jag nu vidrör det minne jag ämnar be-
 rätta, är det som om något af sagans poesi
 och friskhet fläktade fram därur, så många
 veka, underbara känslöstämningar sätter det
 i rörelse i min själ, — för många år se-
 dan umgicks jag som tjugufemårig ung
 man och lärare i åtskilliga af stadens sko-
 lor hos en kollega, en lektor, hvilkens hem
 tycktes mig vara själfva urbilden af jor-
 disk lycka och harmoni. Naturligtvis be-
 rodde detta på hans hustru — det är all-
 tid i sådana fall kvinnan som gör'et! —
 hon var en af dessa varelsor, på hvilka
 man ville tillämpa Birger Jarls ord: »hade
 min broder detta ogjordt» o. s. v. Åtmin-
 stone vet jag, att jag brukade tänka så om
 henne. Emellertid analyserade jag aldrig
 närmare mina känslor för henne; en å två
 gånger i veckan kom jag på besök hos lek-
 torns, drack te hos dem, diskuterade tidens
 frågor, sjöng duetter med frun och solade
 mig i en lycka, som jag afundades, icke med
 någon känsla af bitterhet, utan med stilla,
 längtansfullt svärmod.

Min vän och hans hustru hade endast
 ett barn, en liten flicka med ljusa lockar,
 blåa, liffiga ögon och en liten kvick tunga,
 som aldrig lämnade henne svarslös under
 vårt »kärleksgnabb». Ty hon och jag voro
 de bästa vänner i världen; så snart jag
 kom, hoppade hon genast upp i mitt knä
 och fordrade med en förtjusande despotism
 den tribut, vid hvilken hon blifvit van: en
 saga eller berättelse eller ännu hellre några
 roliga visor. Dessa sistnämnda utgjorde
 hennes förtjusning; hon skrattade så, att
 man tyckte hela den lilla varelsen skulle
 brista af glädje. Jag var en omtyckt vis-
 sångare och van vid publikens bifall, men
 aldrig hade jag en mera tacksam och fört-
 just åhörare än lilla Elna.

Emellertid blef det mig nog efteråt klart,
 att icke var det blott för hennes skull jag

uppvaktade den lilla flickan med roliga vi-
 sor och karamellstrutar och undergifvet lydde
 alla hennes befallningar; nej, det var nog
 också för moderns skull, för att de ljusa
 lockarne och blå ögonen så mycket påminde
 om henne.

Men, som sagdt, jag ingick aldrig i nå-
 got analyserande af mina känslor; jag min-
 nes dock, att jag icke var lycklig under
 denna tid. Det lif jag själf förde var så
 olik detta stilla hemlif, som stod för mig
 likt ett oupphinneligt ideal, och den unga
 fruns bild kunde ofta, midt under lös-
 släppta nöjen och muntra fester, uppstiga
 för mig och fylla min själ med en känsla
 midt emellan samvetsagg och svärmisk, trä-
 nande längtan.

I två år ungefär hade mitt förtroliga
 umgänge med lektorns fortfarit, då jag en
 afton, vid ett besök hos dem, till min för-
 vånning och smärta märkte, att frun på nå-
 got sätt var förändrad emot mig. Först
 ville jag knappast tro mina sinnens vitt-
 nesbörd, jag försökte intala mig, att det
 blott var fantasier, men slutligen blef det
 mig ej längre möjligt att dölja sanningen
 för mig själf. Vanligen brukade hon alltid
 i mitt sällskap vara vänlig, glad och obe-
 svärad, alldeles som mot en god kamrat; i
 dag däremot var hon — oklanderligt artig,
 det är sant, men på ett alldeles obeskrif-
 bart sätt reserverad, så snart hon talade
 till eller såg på mig. Jag tror ej, att hen-
 nes man märkte någonting; hennes sätt
 hade just denna lilla nyans af kyla, som
 är enkom afpassad så, att den icke känns
 af någon annan än af honom eller henne,
 för hvilken den är ämnad, och som jag
 tror att endast en kvinna kan lyckas åstad-
 komma.

Då vi suttit och pratat en stund, kom
 lilla Elna inspringande och, sedan hon hälsat,
 ville hon som vanligt hoppa upp i
 mitt knä. Men i samma ögonblick reste
 sig frun, tog litet häftigt Elnas hand och
 drog henne bort ifrån mig.

»Du besvärar farbror,» sade hon kort,
 »jag vill ej att du sitter hos honom.»

Jag blef så förvånad öfver allt detta, att
 jag icke kunde få fram ett ord. Lilla Elna
 sköt ut underläppen, stretade och gjorde
 invändningar, men modern upprepade blott
 på samma korta sätt: »Du besvärar far-
 bror,» och då Elna ej visade sig sinnad att
 lyda, utan fortsatte att med mun och lem-
 mar göra protester, tog modern henne vid
 handen och förde henne ut ur rummet.

Jag satt där alldeles slagen och handfal-
 len. Elna och jag som voro så goda vän-
 ner, hur kunde hon så plötsligt ha börjat
 att besvära mig?

»Hvad... hvad menade hon?» stam-
 made jag och såg på min vän med en
 hjälplös blick.

Men han endast skrattade och ryckte på
 axlarna, liksom hade han velat säga: »frun-
 timmersidéer, som öfvergå *mitt* förstånd.»

Då frun kom tillbaka, vände jag mig
 emot henne och frågade på samma förbryl-
 lade sätt: »Men hvarför... inte besvärar
 lilla Elna mig?»

Frun svarade blott ett kort: »det är bäst,
 att hon håller sig i barnkammaren». Man-
 nen kastade en förvånad blick på henne,
 och jag, jag kände mig, utan att förstå
 någonting af allt detta, på ett nästan olid-
 ligt sätt stukad och tillrättavisad. Jag
 märkte också att frun, trots sitt lugn, såg
 litet upprörd ut, och att hon med mer än

vanlig ifver sydde på sitt broderi. Slutligen började vi samtala i andra ämnen och stämningen mellan oss blef, om än ej så glad och fri som annars, dock mindre tryckt.

Åtta dagar senare gjorde jag åter ett besök hos lektorns; lilla Elna kom då icke alls in och frun, ehuru vänlig, hade alltfjämt kvar detta hemlighetsfulla något af reservation och ogillande, som jag ej kunde förklara.

Aldrig, vare sig förr eller senare i mitt lif, har det hänt mig något, som så på en gång upprört, smärtat och förbryllat mig som denna skenbart obetydliga tilldragelse. Först och främst klargjorde den för mig, att jag höll på att förälska mig i min väns hustru, ty jag insåg snart nog, att man omöjligt kan lida af en dylik liten omständighet, utan att man är eller håller på att bli förälskad. Sömmen flydde mig, matlusten försvann, jag kunde knappast sköta mitt arbete, som en drömmare gick jag där hela dagen och grubblade öfver hvad som kommit emellan mig och henne. Trodde hon manne, att jag hyste några otillåtna känslor för henne, och ville hon i tid afvisa mig? Men jag kunde

aldrig erinra mig, att jag visat henne något, jag hade ju dessutom icke förrän nu kommit till klarhet med afseende på mina känslor. Eller hade jag på något sätt sårat henne? Gång på gång gick jag igenom den förflutna tiden, letande bland alla mina minnen, men aldrig kunde jag upptäcka ett drag, som tydde på annat än en öppen förtrolig vänskap oss emellan.

Ett par veckor föringo under denna plågsamma sinnesstämning. Ännu en gång hälsade jag på hos min vän, men jag kände, att glädjen, trefnaden i sammanvaron var borta, någonting hade kommit på sned, en falsk ton, endast märkbar för ett fint öra, störde den harmoni som förr präglade de aftnar vi tillbragte med hvarandra. Jag vet ej, om min vän lektorn förnam detta, männen äro nu i allmänhet mera grofkorniga i sina förnimmelser, men att hon märkte min nedslagenhet är visst, likaså att hon var medveten om, att hon gifvit orsak därtill, och att hon gjort det med full afsikt att ändra något i vårt förhållande.

En gång flög den tanken igenom mig: skulle möjligen hon? ... Men då erinrade jag mig hennes lugna, kyliga sätt, hennes nästan ovänliga blick, då hon drog lilla Elna ur mitt knä, och jag måste genast — jag erkänner min svaghet — släppa denna föreställning med en saknadens suck.

Plötsligen, då jag en afton gick och grubblade öfver den gåta, som så plågade mig, slog som en blix, om ej sanningen själf, dock en aning därom ned i min själ. I samma ögonblick fattade jag också beslutet att, kosta hvad det ville, *vinga* henne att vara ärlig mot mig; jag ville rent ut fråga henne, hvad hon hade emot mig, hvarför hon blifvit så förändrad emot mig, och icke

gifva tappt, förrän hon svarat lika rent ut. — Det dröjde emellertid ganska länge, innan jag kunde sätta detta beslut i verkställighet; dels fick jag ej något passande tillfälle, dels var jag blyg och tafatt, dels fanus någonting i hennes väsen, som alltid litet imponerat på mig, och som nu naturligtvis gjorde det mera än någonsin.

Slutligen hade jag den lyckan att komma på besök en afton, då min vän lektorn var borta. Jag ämnade först gå, då jag fick höra, att endast frun var hemma, men till min förvåning och glädje bad hon mig stiga in i mannens rum, där hon satt och arbetade.

Med klappande hjärta följde jag hennes uppmaning; jag slog mig ned på vederbörligt afstånd och med lampan emellan oss, så att hon ej skulle märka, hur upprörd jag var, och sedan vi några ögonblick tämligen trögt talat om likgiltiga saker, blef det en lång paus i vår konversation. Nu, tänkte jag, nu måste du begagna tillfället, det återkommer kanske aldrig.

»Säg mig,» utbrast jag häftigt, och jag hörde själf, hur min röst var tjock och ona-

ert besök i höstas hade jag mött er ute — ni snuddade nästan vid min axel, fastän ni ej såg mig — och under armen höll ni en kvinna, som jag visste var en olycklig, sjunken varelse, och med henne samtalande ni lifligt och skrattande. Förut hade jag alltid satt er mycket högt — och blott den man, som jag vet föra ett rent lif, kan jag sätta högt. I ett ögonblick sjönk ni för mig, och jag ville ej att min lilla flicka skulle vara god vän och umgås så förtroligt med en man, som jag ej längre aktade.»

En lång tystnad följde på dessa ord; förgäfvades skulle jag söka beskrifva de känslor af smärta, blygsel och, sällsamt nog, äfven glädje och förhoppning, som genomströmmade mig. Jag kände mig till mods som en brottsling, men icke en, som håller på att sjunka, utan en, till hvilken en vänlig, kärleksfull hand just blifvit sträckt till räddning och upprättelse. Hon satt där framför mig, inte längre blott som den intagande vackra unga kvinna, hvilken varit föremål för mitt svärmeri och min beundran, utan som personifikationen af *renhet*, den hjärtats och sinnenas renhet, efter hvilken vi alla,

man som kvinna, innerst alltid längta, äfven om hela vårt yttre lif skulle vara en förnekelse af detta ideal. Hvad hon i den stunden gaf mig, hvilken ny syn på tingen hon då öppnade för mig, skulle jag kunna omtala endast genom att berätta hela mitt följande lif; nu kan jag blott säga, att denna stund för mig blef en vändpunkt, en af dessa stationer på livets väg, där vi byta om vagn och körsven och styra vår färd åt ett helt annat håll än tillföre.

Då jag hämtat mig så mycket, att jag kunde behärska min stämma, svarade jag:

»Ja, det är sant, det var mig ni såg den aftonen, ty mitt förflutna

har ej varit utan fläck. Men om jag nu säger er, att det hädanefter skall bli annorlunda, och om jag i framtiden visar er, att detta löfte ej blott är tomma ord, vill ni då glömma hvad som har varit och taga mig igen till er vän? Och — vill ni låta lilla Elna som förr sitta i mitt knä och höra på mina visor och sagor?»

Hon såg länge på mig med sina genomträngande, oskuldsfulla ögon. Så räckte hon mig handen och sade:

»Ja. Jag tror på er karaktär och vet, att ni aldrig skulle ljuga för mig.»

Jag höll mitt ord. Detta samtal blef som sagdt en vändpunkt i mitt lif. Jag har aldrig ägt någon mor — hon dog vid min födelse — men min väns hustru blef så småningom den, som intog detta tomrum, det vill säga hon visade mig åter till det höga sedliga ideal, hvarje mor bör gifva sin son med på vandringen genom lifvet. Hur många gånger, då skalkar lockade mig, hejdades jag ej af tanken på henne, hur ofta, då frestelsen ville snärja mig, afvisade jag den ej med tanken: »nej, då får jag ej mera ha lilla Elna sittande på mitt knä.»

Fru Alma Cleve.

Fru Ellen Idström.

turlig af sinnesrörelse, »har jag på något sätt sårat er... eftersom... var det någonting... ville ni tillrättvisa mig för någonting... eller... eller hvarför drog ni lilla Elna ur mitt knä den där gången... och hvarför har ni allt sedan dess varit förändrad i ert sätt emot mig?»

Hon blef röd ända till härfästet vid mina frågor och slog hastigt ned ögonen; så blef hon lika blek, som hon nyss varit röd, och satt en lång stund orörlig, alltfjämt med blicken sänkt. Hvad mig beträffar trodde jag, att jag skulle kvävas; mina händer voro fuktiga af sinnesrörelse, och jag kände mitt hjärtas pulsslag ända upp i halsen. Hvad skulle komma?

»Vill ni, att jag skall säga er sanningen rent ut?» sade hon slutligen och fixerade mig med sina djupa, allvarliga ögon.

»Ja... ja,» stammade jag, och, utan att förstå, hvaråt hon syftade, kände jag instinktligt på den blygsel, den oro som plågade mig, att jag hade någonting förödmjukande att vänta.

»Nåväl,» sade hon slutligen med ett allvarligt, nästan sorgset uttryck, »kvällen före

Begär hos Eder specerist
i Stockholm och de festa lands-
ortsstäder

Å Grafström & C:is Kaffe OBS!
Angrostade

Endast i förseglade paket.
Hushållskaffe å 1,25 pr paket å ½ kg.
Fint kaffe..... å 1,50 » »
Finaste kaffe å 2,— » »

Om hvarje kvinna gjorde som hon: modigt och öppet visade sin ringaktning för en man, som lefver ett sedeslöst lif, om den unga renhjärtade kvinnan, hon, hvilkens bifall hvarje man, äfven den djupast sjunkna, alltid åstundar, ärligt sade oss, att hon ställer lika höga kraf på mannens som på kvinnans sedliga renhet, då — ja då funnes icke så mycket sorg och lidande och ånger, som det nu finns i lifvet...

Ty det hjälper ej: kvinnan är en gång för alla af ett finare, noblare material än mannen, och därför ha vi män rätt att fordra af henne, att hon ej låter sig neddragas till vår ståndpunkt, utan att hon höjer oss till sin!

*

”Missbrukad kvinnokraft.”

En öfversikt af striden för dagen

af Eva Vigström.

Med fyra porträtt af fröken Keys granskare.

Troligen har det händt många kvinnor med mig, att de vid läsningen af fröken Keys bok, »Missbrukad kvinnokraft», känt en stark maning att uppteckna de inkast och frågor, som välla upp i tanken och kräfvat uttryck i ord. Jag följde denna maning, icke för att kasta mig in i en strid, som andra voro vida bättre rustade att upptaga, utan för att se, om och i hvilken riktning just de frågor och inkast, som djupast upprört mig och tvingat mig till att söka svaren därpå i själfva människolifvet, skulle upptagas och besvaras af andra kvinnor.

Föredragen äro — säger fröken Key — rikade till »öfverklassens» kvinnor, men då numera, till all lycka, gränslinien emellan »öfver- och underklass» starkt »bugtar sig i bakke, dal», är det ej alltid så lätt att följa densamma, och det är mer än troligt, att många bland de kvinnor, som läsa ifrågarvarande föredrag, känna sig däraf mera förvirrade än upplysta af ett språk och en bevisning, som ha något af vintersolens glittrande mot glanskis.

»Stilen blir som personligheten, ty stil är intensiv och koncentrerad själfmeddelelse. Stil är — i mina handlingar, som i mina verk — ett annat namn för mod,» säger fröken Key. Tillämpar man detta på hennes föredrag, kommer man till den slutsats, att hon ingalunda gifvit sig själf, ej insatt sin hela personlighet i detta sitt arbete. Äfven om hon ej här fällt detta yttrande, skulle man, vid läsningen af bokens första afdelning, hafva fått ett bestämdt intryck af, att förf:s innersta väsen vrider sig och vändas vid de gisselslag, hon låter hagla öfver kvinnan. Detta intryck förstärkes, när man jämför stilen i de föredrag, hvori hon gör kvinnan till en skapelseprodukt af se-

kunda art, med den afdelning i boken, där hon anklagar kvinnan för att illa ha brukat sina krafter i fråga om fredsrörelsen. Här har författarinnan satt in hela sin personlighet; här förfäktar hon en sak, på hvilken hon själf tror af hela sin själ, och äfven om man ej skulle dela hennes åsikt, att den eviga freden kan i en handvändning skapas genom allmän afväpning, och om man ej heller är i stånd inse, hur ett folk, som ej lärt handtera vapen med framgång, »skall i farans stund blanda sitt blod med vår jord för att värna hvar tum af densamma», måste man värmas af den eld, med hvilken fröken Key talar för fredssaken och fördömer kriget.

Det kännes som en ljuftig hvila efter en mödosam klättring öfver hala klippor att dröja vid denna afdelning i boken, men tanken vänder dock snart tillbaka till den bevisning, genom hvilken förf. tyckes vilja nedsätta värdet af allt kvinnoarbete, som ej faller inom huslighetens och moderlighetens område. Efter att ännu en gång ha genomläst boken, tyckte jag mig se ett helt galleri af kvinnor, ur alla samhällsklasser, i stum-

den, ända in i medlet af detta sekel i omyndighetstillstånd hållna kvinnan kunna mera än på sin höjd drömma om att göra uppfinningar, som kräfvat tillgång till kapital? Har man någon af dem, som skrivit böcker om kvinnans natur och väsen, sett någon af »underklassens» kvinnor, hvilka, förtärda af kunskapsörst eller drifna af inneboende konstnärsanlag, gripit till sådana medel för att tillfredsställa dem, som eljes blott förekomma hos vilden?

Hvad skulle ej de, som spekulera öfver kvinnonaturen, kunna lära af henne, som till exempel i smyg bränt pinnar för att skaffa sig ett ritstift, pressat pionernas blodröda blad för att erhålla målarfärg, eller med en skarpslipad spik ristat skriftecken på trädbark, för att lära sig skrifkonsten — allt under ångest för upptäckt? Ty lika visst, som man i förflutna tider skulle gjort kort process med en kvinna, som yttrat sig mot en af kyrka och stat antagen religion, skulle för 60 år tillbaka en flicka af allmogeo- och den egentliga kroppsarbetande klassen utsatt sig för kroppslig aga, om hon visat sig ha sådana »karlfasoner».

Undrande kvinnobli- kar tyckas fästas vid en vetenskapsgren, som man nästan upphöjt till ofelbarhet. Är nu *statistiken* vorden beslagen med att idka dåligt skämt, när den visat, hur stort flertal kvinnor emot män som finnes, eller skall den framtidsstat, som tyckes hägra så skönt för förf. till »Missbrukad kvinnokraft», till fromma för moderligheten och kvinnans förmenta natur som könsvarelse, grundläggas genom officiellt månggifte? Kan det manne ej vara en mängd andra orsaker, än just en starkt utvecklade intelligens jämte verksamhet på något s. k. manligt arbetsfält, som kommer mången nutids-

Fröken Mathilda Roos.

Fröken Anna Sandström.

undran, sorg eller harm, allt efter arten af deras lifsställning, peka på *lifvet*, sådant det har lefvats och ännu lefves af oss. Det är som om alla dessa stumma varelser kräfdes, att lifvet, den påtagliga verkligheten, skall — framför citat ur böcker — blifva den auktoritet, som får det afgörande ordet i fråga om hvad kvinnan till sin natur och väsen är eller icke är.

Sorgsna blickar tyckas fråga, om det ej varit ett faktum, att de arbetsområden, som mannen ända in i vår tid förbehållit sig, sträckte sig från universitetens lärosalar till kontorsstolen, från lagstiftarens bänk till det skraddarbord, där mannens (och för ett halft sekel tillbaka äfven allmogekvinnans) kläder syddes? Måste det icke då blifva helt naturligt, att kvinnan, om hon skulle nå en större utveckling och vinna ett vidsträcktare arbetsfält, kom in på det åt mannen reserverade området? Har det ej alltid varit så, att det att vara »bara en kvinna» ställt sig hämmande äfven för de mest begåfvade och i ekonomiskt afseende bäst ställda »öfverklasskvinnorna» och tvingat dem till att behålla rollen af dilleteranter? Hur skulle

kvinnor att frivilligt försaka den äktenskapliga lyckan och moderskapets sällhet? En grupp kvinnor i grå eller svarta dräkter tyckes skyggt draga sig tillbaka för de spörjande blickarne; sjuksköterskans gärning förordas varmt och innerligt af fröken Key, men dessa kvinnor veta bättre än andra, att det ej är en undantagsregel för de manliga *snillena* att ha gjort närmare bekantskap med rännstenen och de där utslitna — skorna. Dessa kvinnor skulle kanske kunna säga förf., att ju närmare kvinnan blir bekant med allt hvad till sjuk- och barnavård hör, dess närmare nalkas vi den dag, när — just af moderlighets- och faderskänslan — det skall gifvas ord åt det förtagna krafvet på läkarebetyg som komplettering af dokument för äktenskaps ingående.

Rörelsen på kvinnogalleriet stiger. Det är en glädjeväckande stor skara af friska och kraftiga mödrar, som resa på sig och vädja till deras — och min egen — erfarenhet, om vi icke under våra väntans dagar skött våra olika dagsverk med lika stort intresse och nit som förut, äfven i de fall, då vårt arbete fallit utom den gammaldags tränga

Sparsamma Nyheter i klädnings-, kapp- och kostymtyger
Fruar! för vårsäsongen hos *Hildur Andersson*, Stockholm.

12 Hötorget 12
Filial: 4 Södermalmstorg 4.
Riks- och Allm. tel.

ramen för kvinnans verksamhet. De mana mig att till och med anföra sådana exempel, som att hustrur, hvilka under andra tider varit förhindrade att idka språkstudier, med framgång använt de sista af de kritiska veckorna därtill, och att vi alla, snarare med glad förhoppning än med kval och suckan, emotsågo stunden för barnets födsel, samt att vi i förtröstan på lifvets Herre ägnat nätterna åt en lugn hvila och god sömn.

Icke ens de snälla utslitna »matgummorna» vilja hålla sig stilla vid beskyllningen, att de ej uppfunnit något nytt i kokkonsten, utan männen ha äfven där fått visa sin naturliga öfverlägsenhet. De peka på Kajsa Warg, Gustafva Björklund och en hel hög andra kokböcker, skrifna af kvinnor, och när detta ej längre hjälper, taga de snälla gummorna till ordet och säga: »Vi laga och koka ju efter våra mäns och husbänders smak, ej efter vår egen, så bjuda husfreden och den sanna kvinnligheten.»

Stilla, stilla på galleriet! Det är en god sak, att alla dessa frågor blifvit väckta, ty ingen kan förneka, att den del af mänsklighetens kulturutveckling, som innefattar kvinnans frigörelse, på sina håll blifvit petrificerad i vissa dogmer och talesätt, medan den på andra håll skjutit skott, som onekligen ha starkt släkttycke med den »vildhet», som den tyska förf. Laura Marholm sagt utgöra kvinnans urnatur, och som fröken Key säger vara »ett gränslöst djupt ord». Storm rensar luften och upprör djupen. Låtom oss bida på de svar, som skola komma och bringa klarhet!

Här ha vi det första inlägget. »Misslyckad kvinnokraft» kallar fru Ellen Idström sin gensaga mot »Missbrukad kvinnokraft», och med en värme, som ej allestädes är fri från hetta, upptager och gendrifver hon nästan punkt för punkt de bevis, fröken Key anført i akt och mening att fastslå teorien om kvinnans andliga underlägsenhet och hennes främsta betydelse i egenskap af könsvarelse. Att en varmblodig kämpe någon gång skjuter öfver målet är vanligt nog ibland båda könen, äfvensom att den utmanade parten har svårt för att gifva utmanaren rätt i något fall. Detta drag framstår här tydligast i fråga om skolundervisningen, hvilken med sin plugg- och examensläsning af fröken Key blifvit kallad själamord. Förf. till »Misslyckad kvinnokraft» säger sig vara »i lycklig okunnighet om flickskolornas metod vid sitt andliga bödelsarbete» samt spörjer: »skola vi då ej ha några skolor alls, eller skola de vi ha möjligen reformeras?»

För att få ett svar på detta utfall behöfver Ellen Idström endast med opartiska blickar se på det verkliga lifvet, och börjar hon bara granska de frukter, som — i allmänhet taladt — såväl den lägre som högre mångläxpluggningen afsätter, torde hon möjligen bli frestad säga: Hellre inga skolor alls, i fall de som finnas ej grundligt reformeras!

Mathilda Roos framträder på stridsplatsen med: »Ett ord till fröken Ellen Key och till den svenska kvinnan». De hugg, hon riktar mot de anförda exemplen på missbrukade kvinnokrafter och mot de uppställda teorierna om kvinnans andliga underlägsenhet, mättas af säkert öga och föras af kraftig hand. Börjande med en gensaga mot påståendet, att kvinnan utan intresse, utan ambition — fastän med ordning och plikttröhet verkar på de af henne

från mannen tagna arbetsområdena och följaktligen ej duger till annat än moderkapet eller till något af de arbetsfält, där de moderliga instinkterna företrädesvis kunna göra sig gällande, öfvergår fröken Roos till hvad hon kallar den farligaste punkten i fröken Keys uppsats: »det gungfly, öfver hvilket de blomstersmyckade, skenfagra fräserna utspinnas!»

Här kan — af utrymmeskäl — endast antydas, i hvilka riktningar »gungflyn» sträcker sig: Den kända manliga skämtsamma definitionen af begreppet kvinna: »En varelse, som när mannen säger två gånger två är fyra, svarar honom: det tror jag icke, och hur ni än bevisar, behåller jag min tanke om saken.» Denna definition finner fröken Key »ypperlig» och fränkänner därmed kvinnan hvarje förmåga att tänka logiskt och handla följdriktigt; hon är ej stort annat än en apa, som efterhärmar mannens andliga produktioner och går sina »vilda viggars väg» på alla områden, utom på moderns och uppfostrarinnans bana. Den för oss kvinnor, så väl som för männens sedliga uppfattning mest betydelsefulla delen af fröken Roos' inlägg liksom sliter blomsterslingorna och blottar kärret, när hon med kraft och värme betonar, att de stora snillen, hvilka sölat sig i laster, blifva stora trots detta och icke till följd därpå. Ett annat tack förtjänar Mathilda Roos äfven för sin lika korta som, i ädel mening förnäma gensaga mot påståendet, att det kräves »intensiv sinnlighet» för att blifva stor som religionsstiftare.

Fru Alma Cleve har i »En protest med anledning af Ellen Keys föredrag i kvinnofrågan» företrädesvis vänt sig mot den i dessa föredrag uttalade åsikten, att intelligens och sann kvinnlighet — det är: erotik, kärlek till mannen och ett uppgående i moderligheten — ej kunna bo samman hos oss kvinnor, utan »så godt som köra ut hvarandra». Den lilla afhandlingen är ett praktiskt inlägg i äktenskapsfrågan, sådan som denna börjat forma sig, sedan kvinnan erhöi mera frihet att utveckla sina anlag samt ett större arbetsfält.

Det sakrika arbetet afslutas med en kort kritik öfver fröken Key's anvisningar till »naturenliga arbetsområden för kvinnan», anvisningar, som Alma Cleve betecknar såsom varande »intetsägande i sak». Detta yttrande kunde varit förmildradt till: ingenting nytt i sak utom i husbyggnadsfrågan, ty i sjukvården har kvinnan länge använt sina krafter, och tillströmningen till denna bana tyckes snarare hota att blifva för stor än för ringa. Önskvärdeheten af att ersätta de vanliga »barnflickorna» med bildade barnsköterskor har för flere år tillbaka varit i åtskilliga uppsatser framställd i Iduns spalter; dock har man i dessa artiklar för ingen del tänkt sig, att barnsköterskorna skulle utgöras af till denna gärning så starkt tränade kvinnor. Om detta utslag af moderlighet, som fröken Key här frammanar, skulle blifva en verklighet, är det fara värdt, att själfva modern blefve i hemmet reducerad till blott och bart barnaföderska. Alma Cleve har också sagt ett ord i sinom tid, i fråga om den bildade moderns försummade plikt att själf gifva sina barn den första undervisningen.

Det må här äfven erinras om, att kvinnan som jordbrukare ingalunda kan betecknas som ett nytt arbetsområde. Kvinnan ur allmogeklassen — och hon får väl räknas

med till könet — har, troligen allt sedan bonden började anlägga trädgårdar, mest fått sköta dessa, och huru många änkor ha ej öfvertagit mannens efterlämnade jordegendom, för att nu ej tala om de icke så få fall, där hustrun fått sköta åkerbruket, då mannen antingen varit upptagen af offentliga värf eller ock visat sig vara oduglig för åkerbrukarens uppgift.

I tidskriften »Dagny» har fröken Anna Sandström iart.: »Kvinnorbetet och kvinnolycka» med samma lugn, parad med liffull värme som man är van att finna hos henne, bemött bl. a. fröken Keys sätt att tala om emancipationen — kvinnans frigörelse — som om den utginge från kvinnans ärelystnad att vilja täfva med mannen. Anna Sandström betonar, som man ju kunde vänta af henne, att denna emancipation helt enkelt utgått från det kraf på full personlig utveckling, som blifvit nedlagdt i hennes — kvinnans — natur, och att vi på grund därpå kunna hoppas, att naturen, »om vi själfva icke alldeles förrycka utvecklingen, skall veta att förlika detsamma med det kvinnliga väsendets ursprungliga kraf på kärlekens och moderskapets lycka.» Och när Anna Sandström än ytterligare betonar, »att en sund kvinnoemancipation sträfvär icke efter likställighet med mannen, den sträfvär endast efter utveckling af gifna anlag och lämnar åt naturen och framtiden att bestämma det mål, som skall hinnas,» då erfar man en befriande känsla och skjuter lungt åt sidan de obehagliga prof på vildskott, som här och där skjutit i höjden under det pågående arbetet för vår naturenliga frigörelse.

Då jag antager, att i Red:s önskan, att Iduns läsekrets skulle få en öfversikt af det, som nu af en grupp intelligentia kvinnor blifvit sagdt i kvinnofrågan, äfven ligger en maning till dem, som ej redan läst Ellen Keys föredrag och svaren därpå, att själfva taga kännedom om dessa skrifter, har jag här blott gjort korta antydningar om några af stridspunkterna. Och jag vill nu blott uttala min öfvertygelse, att ju flere af oss, som taga ordentlig kännedom om fröken Keys föredrag och de därpå framkallade svaren, dess bättre, ty vi behöfva alla en sådan där upprykning till eftertanke och granskning af vår egen ståndpunkt, äfven om vi förstå, att »två gånger två är fyra».

När man läst »Missbrukad kvinnokraft», faller det af sig själf att man läser gensagorna däremot, och så tänker jag mig, att vi till slut tacka fröken Key för det hon genom denna sin bok frammanat så vackra prof på kvinnlig intelligens och logisk skärpa, förenade med innerlig hjärtvärme, som nu föreligga i ofvannämnda skrifter af hennes här afbildade motståndarinnor.*

* Ja, visserligen! Men vi ha väl mer än så att tacka den varmhjärtade föredragarinnan för: först och främst hennes eget inlägg i den pågående striden! Just i dagarna ha vi mottagit Ellen Keys senaste broschyr: »Kvinnopsykologi och kvinnlig logik; en studie och ett försvar,» och med största intresse tagit del af densamma. Den utgör visserligen ett uppreparande och ett nytt fastslående af de åsikter hon redan i sina första föredrag framlade, men på samma gång ett förtydligande, en utveckling och ett vidgande af dessa, som på oss gjort det allra gynnsammaste intryck. Oss synes särskildt detta senaste fröken Keys inlägg vara något af det mest djuptänkta och innerligt kända, som på vårt språk skrivits i kvinnofrågan, och det är dessutom gifvet med fängslande stilistisk konst. Idun skall med det snaraste återkomma till det märkliga arbetet.

För den öfversikt öfver striden, som den vär-

De porträtt af fröken Ellen Keys viktigaste motståndarinnor i den nu så lifligt flammade striden, hvarmed vi beledsagat denna öfversikt, vilja endast utgöra en illustration till dagskrönikan, och det är därför ej vår afsikt att här inlåta oss på några vidlyftigare biografiska anteckningar om de fyra damerna. Hvad tvänne af dem vidkommer, äro dessa för öfrigt förut så välbekanta för Iduns publik, att all presentation vore öfverflödig.

Vår framstående skönlitterära författarinna *Mathilda Roos* gör sig nu genom hvarje nytt ark af den med förtjusning lästa »Helgsmålsklockan» på det angenämaste påmind hos våra läsarinor, och hennes novellistiska inlägg i detta Idunsnummer i en djupt allvarlig etisk fråga (skissen: »En vändpunkt») är helt visst ägnadt att än ytterligare befästa hennes plats i deras sympatier.

Skolföreståndarinnan fröken *Anna Sandström*, den framstående pedagogiska författarinna »Uffe», är också tidigare både i ord bild utförligt föreställd i Idun.

Fru *Ellen Idström*, född *Holzhausen* och maka till grosshandlaren *Axel Idström* i Göteborg, har äfvenledes gjort sig bemärkt som talangfull skriftställarinna. År 1893 utgaf hon en käck ungdomsbok, »Tvillingssystrarna», som rönt mycken uppmuntran; året därpå följde novellsamlingen »Vinddrifne», hvilken nog bland läsekretsen väckt blandade känslor på grund af de avancerade åsikter, som där delvis drifvas, men hvilken också obestriddligen vittnar om en mindre vanlig, själfständig författarindividualitet.

Fru *Alma Cleve*, född *Öberg*, är maka till professor i kemi vid Upsala universitet *P. T. Cleve*. En gång en bland våra tidigare studentskor, har hon läst, rest och intresserat sig för mycket samt äfven delvis framlagt frukterna af sin lifliga intelligens inom den periodiska pressen. Nu står hon i begrepp att med det första stiga fram i våra romanförfattarinnors led med berättelsen »Eva Sten», som under våren utkommer på hrr *Wahlström & Widstrands* förlag i Stockholm.

Kvinnofrågor

vid 1896 års riksdag.

(Slut från föreg. nummer.)

Ehuru

egentligen en ren fattigvårdsfråga

bör kanske dock omnämnas hemmansägaren *J. Nilssons* i Grofva motion om rätt för *ogift kvinna*, hvars barn åtnjuter fattigvård inom visst fattigvårdssamhälle, att utan hinder däraf förvärfva *hemortsrätt* inom annat sådant. Förslaget härom blef emellertid af lagutskottet afstyrkt såsom stridande mot fattigvårdsförordningens grunder och medförande praktiska olägenheter samt har af kamrarna beståtts en hederlig begrafning.

Hastigt och lustigt vigdes åt den eviga hvilan direktör *E. O. V. Wawrinskys* välmenande motion, åsyftande att göra det möjligt för familjefäder att försäkra sitt lif till förmån för hustru och barn.

Lagutskottet fann, att en lagändring i motionens syfte lätt skulle kunna begagnas på ett sätt, som kränkte borgenärens

derade författarinna »Ave» här ofvan gifvit, och för de åsikter, hon därvid uttalat, både får och önskar hon naturligtvis stå själf. Vi fasthålla troget vår grundsats att fritt låta olika meningar mötas och brytas i Idun — däraf först *Ellen Keys* egen framställning (utdraget ur hennes första föreläsning i n:r 4), sedermera fru *Helena Nybloms*, efter hvad vi förnummit, af många med varm sympati biträdda inlägg: »Kvinnans kallelse» — och nu detta. Men, som sagdt, vi ha därmed icke gifvit vårt sista ord.

Redan nu vilja vi emellertid tillmötesgå en anhållan, som fröken *Key* hos oss gjort: att få ett misstag å hennes sida rättadt. Hon har nämligen i »Kvinnopsykologi och kvinnlig logik» uppgifvit fru *Elna Tenow* som förslagsställare med afseende å ordnande af den gifta kvinnans inkomster, ett förslag som dock kommit från annat håll.

Red. af Idun.

rättmätiga intresse, och kamrarna voro af samma mening som utskottet.

Och så komma vi till

äktenskapsmotionerna.

Innan en man utfår lysning till äktenskap måste han, om han varit någon tid utomlands, låta »visse och trovärdige män» intyga sin *hinderlöshet* eller också annonsera i Posttidningen och under tiden gå och vänta — ett halft år. Det tyckte handelsföreståndaren *Stormats M. Olsson* vara en bra lång tid, hvarför han till giftaslystna gossars och flickors fromma föreslagit en något enklare och kortare procedur — men riksdagen var obehaglig, så det är allt bäst fortfarande att ha sina papper klara.

Har man sina papper fullt klara, så kan det likväl hända, att man ej lyckas erhålla den form för

äktenskapets lagliga afslutande

d. v. s. den sorts vigsel, som tilltalar en mest. Och det ändå, fast man tillhör »mest gynnad nation» eller med andra ord är medlem af statskyrkan.

Vi hafva som bekant två slags vigsel, kyrklig och borgerlig, bägge slagen lika lagliga och tillfyllesgörande. Men den borgerliga vigseln kan man ej erhålla, utan att utgå ur statskyrkan, och för att få den kyrkliga måste man icke allenast tillhöra statskyrkan, utan äfven ha tagit nattvarden inom densamma. Nu föreslog hr *P. P. Waldenström*, lektorn från Gefle, att den kyrkliga vigseln skulle stå öppen äfven för sådana medlemmar, som icke tagit nattvarden. Den motionen bifölls af andra kammaren med 113 röster mot 87.

Vidare föreslog han, att den som blifvit konfirmerad inom svenska statskyrkan måtte vara berättigad till civil vigsel, och den motionen tyckes Andra kammaren ha funnit ännu billigare, ty nu steg röstsiffran för förslaget anhängare till 124, medan motståndarnes antal minskades till 76.

Första kammaren däremot afifvade bägge motionerna, och ingen mindre än biskop *Billing* förrättade jordfästningen.

En viktig fråga, berörande det kvinnliga verksamhetsområdet, väntar just i dagarna på att komma under behandling i kamrarna. Den rör bättre villkor för dem, som arbeta i folkundervisningens tjänst.

Folkskolans lärare och lärarinnor

åtnjuta sedan 1885 en kontant lön, som icke får understiga 600 kronor, hvartill genom 1891 års riksdags beslut kommit ett obligatoriskt ålderstillägg af 100 kronor efter 5 års öförlitlig tjänst. Nu föreslår redaktör *Emil Hammarlund* ett andra ålderstillägg om 100 kronor att utgå till lärare och lärarinnor, som i denna egenskap öförlitligt tjänstgjort i minst 10 år. Statens så väl som kommunens öfriga tjänstemän äro i allmänhet berättigade till två ålderstillägg, ej sällan å 500 kronor hvardera eller ännu mer. I betraktande af folkskolelärnarnes och lärarinnornas lika mödosamma och ansvarsfulla som ringa aflönade arbete i samhällets tjänst, borde i sanning den begärda, synnerligen blygsamma förbättringen i deras villkor icke gärna stöta på öoförlitligt motstånd. Motionären har dessutom i sin vidlyftiga motion anfört så många goda skäl och dragit upp så talande jämförelser, hvilka stärka hans yrkande, att det vore mer än besynnerligt, om riksdagen skulle slå döförat till för folkskolelärare-kårens så moderat formulerade önsknings-

mål. När frågan afgjorts i kamrarna skola vi återkomma till resultatet.

I afseende på

den kvinnliga undervisningen

hade regeringen i år gjort icke obetydligt ökade äskningar. Så t. ex. föreslog k. m. t. att anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom måtte vardas förhöjdt med ett belopp af 150,000 kr. eller från 100,000 kr. till 250,000. Vidare begärdes såsom statsbidrag till skolor med undervisning i kvinnlig slöjd 90,000 kronor, hvarjämte till utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi äskades sammanlagdt 6,000 kronor.

Kamrarnes beslut har nu afgjort, att det förstnämnda anslaget — till högre flickskolor — åtminstone höjts från 100,000 till 200,000, samt att den kvinnliga slöjden och den husliga ekonomien oakortadt erhålla de äskade bidragen.

*

Namnslängd för 1896.

Maj.

1. <i>F. Filip.</i>	17. <i>S. Rebecka.</i>
2. <i>L. Inga.</i>	18. <i>M. Erik.</i>
	19. <i>T. Boel (kv.)</i>
3. <i>S. Helfrid.</i>	20. <i>O. Karolina, Lina,</i>
4. <i>M. Laurits.</i>	<i>Karla.</i>
5. <i>T. Sigrd, Siri.</i>	21. <i>T. Konstantin.</i>
6. <i>O. Sigismund.</i>	22. <i>F. Henning.</i>
7. <i>T. Helge.</i>	23. <i>L. Desideria.</i>
8. <i>F. Torbern, Torbjörn.</i>	24. <i>S. Pingstdag, Torolf.</i>
9. <i>L. Hillevi.</i>	25. <i>M. 2 dag pingst.</i>
	<i>Urban.</i>
10. <i>S. Esbjörn.</i>	26. <i>T. Vilhelmina, Vil-</i>
11. <i>M. Signe.</i>	<i>ma, Mina.</i>
12. <i>T. Charlotta, Lotten.</i>	27. <i>O. Beda.</i>
13. <i>O. Adèle.</i>	28. <i>T. Malkolm.</i>
14. <i>T. Kristi Himmel-</i>	29. <i>F. Gunlög.</i>
<i>färdsdag, Hagbart.</i>	30. <i>L. Filippa.</i>
15. <i>F. Sofia, Sonja.</i>	
16. <i>L. Ebba.</i>	31. <i>S. Torvald.</i>

*

Ur notisboken.

En bal poudré. En glänsande bal gafs på lördagen å Grand Hotell i Stockholm af herrar, tillhörande den högre societeten. Som beskyddarinnor fungerade grefvinnorna *Douglas* och *Gyldenstolpe* samt friherrinnan *Tamm* och som värddar ryttmästaren, frih. von *Rosen*, löjtnanterna frih. *G. von Blixen-Finecke* och grefve *Fritz von Rosen*, andre sekreteraren *Chr. Hauge* och *Ritter Riedl von Riedenau*. Kronprinsen bevistade balen, förde till supén grefvinnan *Douglas* och dansade kotiljong med friherrinnan *Trolle*. Festväningen var glänsande dekorerad, och musiken utfördes af en orkester under direktör *Olssons* anförande. De flesta damerna buro, för att gifva festen en särskild prägel, pudradt hår, hvaraf just den också fått namnet »bal poudré».

*

Grefve Tolstojns och fröken Westerlunds bröllop torde komma att äga rum i slutet af maj. Det unga paret ämnar därefter resa till Norge.

*

Teater och musik.

Dramatiska teatern. Som vi redan nämnt gick förliden torsdags afton en ny svensk originalkomedi öfver dramatiska teaterns scen, och detta tämligen sällsynta fall väckte ännu större intresse därigenom, att den fräjdade skådespelareveteranen *Knut Almlöf* som gäst uppträdde i styckets titel- och huvudroll. Entusiasmen hos den elitpublik, som bevistade premiären, var också den största — alla spelande, först och sist *Knut Almlöf*, framkallades gång på gång och öfveröstes med blommor och lagerkransar, hvarjämte författarinna, fru *Anna Wahlenberg*, två gånger framträdde och fick sin stora anpart af bifallsjublet.

Försändes öfver
många sorter.
hela riket.
Begär priskurant

SPISBRÖD,

||

SCHUMACHER

||

C. W. SCHUMACHER
Kgl. hofleverantör. — 17 Norrlandsgatan 17, Stockholm.

||

Försök!
Kgl. hofleverantör.

||

Försök!
Kgl. hofleverantör.

||

Försök!
Kgl. hofleverantör.

CAKES
fullt jämförliga med de engelska, fås
hos de flesta specerihand-
lare i hufvudstaden.

Tandläkare dir Geo. Forssmans Tandpulver, två slag, Tandpasta, Tandtinktur handlande. Parulforsliding för Sverige hos Stockholm, Bendix, Josephson & C.O., 11 Regeringsgatan

I Anna Wahlenbergs »Farbror Pål» är det ej fråga om lösningen af något problem, utan helt enkelt upprullandet af några tafflor ur hemlifvet — en genre i hvilken förf. ock, som bekant, vunnit sina största segrar. Pjäsen kärna är helt enkelt den, att en kärlekens värmande solstråle, fallen in i de mörka, förtorkade skrymslena af en stelnad människosjäl, har kraft att uppmjuka denna och få en god skörd att spira upp ur dess stenbundna jordmån.

Att hr Almlöfs i allo mäterliga spel mäktigt bidrog till den vackra framgången är gifvet. Utförandet var för öfrigt på nästan alla händer förträffligt. Fru Seelig-Lundberg spelade styckets solstråle Inga med det intagande behag, som tillhör rollen, och hr Skänbergs unge älskare gjordes med kraft och schwung. Fru Sternvall, frökarna Ahlander och Behrens samt hr Grönder må ock särskildt erkännas för sina goda prestationer i de ganska maktpåliggande birollerna.

Vasateatern har upptagit Augiers gamla välbekanta komedi »Giboyers son», hvilken redan från sällskapets Göteborgstid uppges utgöra ett af dess repertoarstycken. Intrycket af tisdagens föreställning var dock skäligen matt, och högst få af de uppträdande kunde egentligen sägas lyckas. Bäst var hr Lavén i Maréchals roll, och hr Byströms markis d'Auberive var ju äfven rätt acceptabel. Men hvarken hr Eliason som Giboyers eller hr de Wahl som Maximilien fingo något synnerligt ur sina uppgifter; detsamma gäller fröken Borgströms Fernande samt fröken Rustans fru Maréchal. Fröken Lundqvist uppträdde för första gången å denna scen och gaf en rätt tillfredsställande bild af baronessan Pfeffer. En del bifall, till och med inropningar — hur välvillig är ej vår publik! — men icke förty en af de svagaste premiärer, Vasateatern under denna säsong bjudit oss.

Hrr Stenhammar och Bäcks tredje musikafkon ägde rum i lördags inför en tyvärr ej talrik, men tacksam publik. Programmet upptog denna gång uteslutande czechisk och slavisk musik, rysk, polsk och böhmisk. Å två pianos utförde hrr Bäck och Stenhammar variationer af E. Schütt, ryss till börden, men bosatt i Wien. Numret var briljant och rikt på goda infall. Af

högre musikaliskt värde voro ett par på samma sätt utförda slaviska danser af Dvorák, fulla af brusande lif och esprit. I förra stycket utförde hr B. principalstämman, i det senare hr S., och samspelet var vid båda tillfällena utmärkt. Af Dvorák utförde hr Bäck en ny pianosuite, opus 98. Äfven detta nummer vittnade högt om den böhmiske tonsättarens formbegäfnung och kraftiga ingifvelse. Hr Stenhammar utförde dessutom en del smärre stycken, af hvilka Cuis klångsköna intermezzo och två karaktärfulla mazurkor af Liadow, en folkflisskildring »Au village» af Tschaikowski samt A. Rubinsteins etyd »på falska toner».

En angenäm omväxling mellan pianonumren erbjöd fru Edlings föredrag af sånger af Rubinstein, bland dem »Es blinkt der Thau», och Chopin. »Mädchens Wunsch» af den senare måste omtagas, och sängerskan belönades med flere framropningar liksom ock soarégifvarne.

Sångsällskapet O. D:s matiné i söndags hade naturligtvis fyllt Musikaliska akademiens stora sal med en särdeles intresserad publik, som med de lifligaste applåder efter de olika numren gaf sitt bifall till känna. Programmet, som var mycket omväxlande, upptog tvänne nummer för manskör och orkester, nämligen J. P. E. Hartmans »Völvens Spaadom» och Conr. Nordqvists Bacchanal. Den förra är en mäktig och storslagen komposition, som måste fångla åhöraren. Den erhöi ock såväl af kören som k. hofkapellet ett på det hela taget godt utförande. Första satsen verkade dock något matt. Nordqvists friska och sprudlande bacchanal åhördes med nöje. Likaså den poetiska orkesterlegenden »Zorohayda» af J. Svendsen. Glinkas prunkande och färgmättade »Capriccio» innehöll mycket af godtköpsmusik, men verkade dock i utförandet mycket anslående. Af det halftjog körer för mansröster, som utfördes och gingo med den precision och schwung, som man är van att finna hos O. D.-kören, anslag mest Södermans vemodiga »Och fast du svikit din flickas tro» samt de tvänne danslekarne. Dessa och andra bisserades, hvarjämte flere extranummer gäfvos. Det hela leddes af direktör musices I. Hedenblad.

En konsertafkon gafs i måndags i Musikaliska akademiens stora sal af hr Richard Andersson, som därmed afsåg att visa, hvad han kan åstadkomma vid sitt kända musikinstitut. Programmet fyra nummer, alla framstående tonverker, utfördes, fränsett ett par missöden, på ett särdeles berömvärdt sätt, och prestationerna ådagalade tillfullo, att hr R. Andersson alldeles otvivelaktigt står som den främste läraren i pianospelning härstädes. Salongen var i det närmaste fullsatt och bifallet mycket lifligt.

Filharmoniska sällskapet gifver sin tredje abonnementskonsert instundande tisdag kl. 7/8 e. m. i Katarina kyrka, hvilken lokal blifvit vald med hänsyn till den betydliga utvidgning såväl kör som orkester undergått i och för denna konsert, som tydligen varder en sannskyldig musikfest. K. hofkapellet biträder, betydligt förstärkt med musici och amatörer, och kören har fördubblats genom medverkan af damer och herrar ur hufvudstadens musikaliska kretsar. Programmet upptager ock intet mindre än Händels storslagna oratorium »Simson», som ej utförts härstädes sedan år 1873. Biträdande äro för öfrigt sådana framstående förmågor som grefvinnan Math. Taube och fru Dina Edling samt hrr C. F. Lundqvist och Salomon Smith.

Aulinska kvartetterns femte kammarmusiksoaré har på grund af sjukdomsfall måst uppskjutas till onsdagen den 6 maj.

Innehållsförteckning:

Pauline Ahlberg; af Ota's Lundin. (Med porträtt). — »En viktig hemlighet». — Den bundna system; dikt af Ernst Högman. — En vändpunkt; skiss af Mathilda Roos. — »Missbrukad kvinnokraft»; en öfersikt öfver striden för dagen af Eva Västström. (Med fyra porträtt af fröken Keys granskare). — Kvinnofrågor vid 1896 års riksdag. (Forts. o. slut). — Namnsdagslista för 1896: Maj. — Teater och musik — Tidsfördrif.

Sidsfördrif.

Redigeras af Sophie Linge. Bidrag mottagas med tacksamhet.

Länk-logogryf.

Visst ej i alla tider Jag funnits har; För mången sjuk, som lider, Jag plågan spar. Gåtan min lätt är gissad, Det är ju klart, Jag är därom förvissad, Det går med fart.

Hvad finns hos hvarje tiger, Hos örn, hos katt? Djur, som till plundring stiger I mörkan natt. Utrop, som lätt beklagar Och bra nog kort. I vår- och sommarkar Rätt nöjsam sport. Ord, som kan ofta tyda På slag, på list. Finge sin längtan lyda, En ung turist, Visst han till fjärran länder Mitt sjätte snart. Djur, som man ryggen vänder Helt uppenbart. Sedan hvad denna gåta Saknar helt visst, Värdes ni väl förlåta Dess stora brist.

Charad.

Ömkansvärdt mitt första är, Där det stelbent skrider

Fram med möda och besvär Och i tysthet lider. Kan sin nöd ej tala ut, Plågad intill lifvets slut.

Till en vidt utgrenad ått — Dock ej bland eliten — Hör mitt andra, med all rätt, Fastän han är liten, Och fast ibland stamtråds tropp, Hans blir svårt att spåra opp.

Att mitt helas karaktär Närmare studera, Med besvär förenadt är, Ja, med faror flera. Därför rådes en och hvar Att sin resa dit han spar.

Ifyllningsgåta.

Grid for a word puzzle with letters a, n, g, s, f, n, l, e, r, l in various positions.

Begynnelsebokstäfverna bilda namnet på en skald, slutbokstäfverna på ett af hans verk (båda lästa uppifrån och nedåt).

1) Europeisk furstesläkt, 2) verb, 3) vårmat, 4) hvad hvarje hus borde vara, 5) stad i Sibirien, 6) kvinno-namn, 7) hufvudprydning, 8) svenskt landskap.

Maj.

Prokøp.

1-3.

Förtroligt ljuder det ordet lilla, För den, som älskar en fridfull stund Där långt från världsbråk i tankar stilla, Han kan försjunka och gå till grund Med egna jaget samt ostörd drömma

Om hvad som rörer hans känslor ömma.

2-3.

I skogens dunkel, bland gröna snåren, En gång jag hade ett luftigt bo. Men tiden gick och med flydda åren Man glömde mig och vill nu ej tro, Att ens jag funnits, ty poesien Gått upp i tusende o'n och i'n.

3.

Väl njugg han var, den som först mig skänkte Ett namn, som skulle allttjämt bli mitt. Igenom sekler — hvad han än tänkte — Jag bär det än, blir det aldrig kvitt. Med lustigt mod jag dock bär det opp Och bjuder mängden på dryck med dopp.

S. L.

Länkgåta.

En mäktig furste af Österland, Jag sönderfaller uti din hand, Om du mig gissar, i länkar fem, Så här jag ville beskrifva dem:

1-3) Hvad trakten blir då stormen far Med raseri däröfver;

1-4) Hvad såsom salt den sjuketa'r, Då han dess hjälp behöfver; 2-3) Hvad stranden pryder af en å; 2-4) Ett karlnamn, känt hos oss också; 3-5) Till slut, hvad sist du mista vill, Men kanske önskade ett till. Pirfel.

Ordgåta.

Tag 3 ord, hvilkas begynnelse- och slutbokstäfver äro lika samt tillsammans bilda namnet på en farkost.

Orden beteckna: 1) en kvarlefva, 2) en kanal, 3) ett byggnadsämne. Reseda.

Vokalförändringsgåta.

Med a ta'r jag mot gäster; Med i jag skiljer åt; Med o går jag mot väster; Med y jag pinar läster; Med ä jag lefver våt. Pirfel.

Lösningar.

Logogryfen: Strumpa; ruta, ras, stupa, rum, stum, sur, arm, tur, sup, sup, strupa, rus, pust, amt, stumpa, muta, sura, ur, mur, spar, pruta, tum, ramp, sump, par, mast, asp, stam, ram, part, tu, prat, tarm, mat.

Anagrammet: 1) Stund, 2) dunst, 3) sundt. Fyrkantgåtan: Oslo, stil, lina, olat.

Bland nu befintliga Cacaosorter intages säkert förnämsta platsen af

HULTMANS CACAO

Redan 1888 intygade prof. Joh. Lang i Lund, att Hultmans Cacao var fullt lika med van Houtens Cacao. Hultmans Cacao kan således varmt rekommenderas till hvarje husmoder.